

भारताची राष्ट्रीय नदी - गंगा नदी (MPSC साठीचे तथ्य)

भारताचे पंतप्रधान मनमोहन सिंग यांनी 4 नोव्हेंबर 2008 रोजी गंगा नदी ही भारताची राष्ट्रीय नदी म्हणून घोषित केली. तेव्हापासून, ते भारताच्या राष्ट्रीय चिन्हांचा एक भाग आहे. हा लेख MPSC परीक्षेच्या तीन टप्प्यांसाठी महत्वाचा आहे - पूर्व, मुख्य आणि मुलाखत.

गंगा ही भारतीय राष्ट्रीय नदी म्हणून का घोषित करण्यात आली?

गंगा कृती योजना (GAP) ची उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी, भारतीय पंतप्रधानांनी 2008 मध्ये गंगा ही राष्ट्रीय नदी म्हणून घोषित केली. गंगा ही भारतातील सर्वात पवित्र नदी म्हणून पूजनीय आहे आणि ती पवित्रता आणि अध्यात्मिकतेचे प्रतीक आहे. एमपीएससी परीक्षेसाठी खाली याबद्दल अधिक वाचा.

भारताची राष्ट्रीय नदी आणि गंगा कृती योजना (GAP)

गंगा कृती योजना मूळतः भारताचे माजी पंतप्रधान राजीव गांधी यांनी 1986 मध्ये सुरू केली होती. गंगा कृती आराखडा टप्पा-1 मध्ये समाविष्ट होते:

- नदीचे प्रदूषण कमी करण्यासाठी
- नदीच्या पाण्याची गुणवत्ता 'बाथिंग क्लास स्टँडर्ड'मध्ये पुनर्संचयित करण्यासाठी
- पाण्याची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी
- घरगुती सांडपाणी रोखणे, वळवणे आणि त्यावर प्रक्रिया करणे
- विषारी औद्योगिक कचरा नदीत जाण्यापासून रोखण्यासाठी
- नदीमध्ये नॉन-पॉइंट प्रदूषकांच्या अवांछित प्रवेशास प्रतिबंध करणे
- नदीची शुद्धता आणि स्वच्छता राखण्यासाठी संशोधन आणि विकासाला चालना देणे
- नवीन सांडपाणी प्रक्रिया तंत्रज्ञानाचा विकास करणे.
- प्रदूषण कमी करण्यासाठी मऊ कवच असलेल्या कासवांचे पुनर्वसन करणे, कारण ते यशस्वीरित्या प्रदर्शित केले गेले आहे.
- ऊर्जा निर्मितीसाठी मिथेनची निर्मिती करण्यासाठी संसाधन पुनर्प्राप्ती पर्याय म्हणून गंगा वापरणे.

- इतर गंगा नदीच्या पट्ट्यांवर अशाच प्रकारच्या कृती योजना लागू करणे.

GAP फेज I ची काही प्रमुख तथ्ये खालील तक्त्यामध्ये दिली आहेत:

गंगा कृती आराखडा टप्पा-1 कधी सुरु करण्यात आला?	हा आराखडा जून 1985 मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आला.
गंगा कृती आराखडा टप्पा-1 मध्ये किती शहरांचा समावेश करण्यात आला	25 शहरे (वर्ग I) मध्ये समाविष्ट होती. या शहरांमध्ये खालील राज्यातील शहरे समाविष्ट होते: <ul style="list-style-type: none">• उत्तर प्रदेशातील सहा शहरे• बिहारमधील चार शहरे• पश्चिम बंगालमधील 15 शहरे
गंगा कृती आराखडा टप्पा-II	<ul style="list-style-type: none">• GAP चा टप्पा-II 1993 मध्ये सुरु करण्यात आला, ज्यामध्ये उत्तराखंड, UP, बिहार, झारखंड, पश्चिम बंगाल, दिल्ली आणि हरियाणा या सात राज्यांचा समावेश आहे.• दुसऱ्या टप्प्यात, या सर्व उपनद्यांसाठी गंगा कृती आराखडा तयार करण्यात आला. राष्ट्रीय नदी संवर्धन योजना याच कार्यक्रमांतर्गत दुसऱ्या टप्प्यासाठी सुरु करण्यात आली.• त्यात गंगेच्या उपनद्या - यमुना, महानंदा, गोमती, दामोदर यांचा समावेश होता.

भारताची राष्ट्रीय नदी आणि स्वच्छ गंगा राष्ट्रीय मिशन

नॅशनल मिशन फॉर क्लीन गंगा (NMCG) ही राष्ट्रीय गंगा नदी खोरे प्राधिकरण (NGRBA) ची अंमलबजावणी शाखा आहे. प्रशासकीय परिषद आणि कार्यकारी समिती हे NMCG चे दोन स्तर आहेत.

टीप: NGRBA विसर्जित करण्यात आली आहे आणि गंगा नदीच्या पुनर्जीवन, संरक्षण आणि व्यवस्थापनासाठी राष्ट्रीय परिषद (राष्ट्रीय गंगा परिषद म्हणून संदर्भित) 2016 मध्ये स्थापन करण्यात आली आहे.

एनएमसीजी प्रदूषण कमी करण्याच्या हस्तक्षेपांवर लक्ष केंद्रित करते ज्यात अडथळा आणणे, वळवणे आणि उघड्या नाल्यांमधून वाहणाऱ्या सांडपाण्यावर प्रक्रिया करणे समाविष्ट आहे. बायोरिमेडिएशन, योग्य इन-सीटू उपचार, अग्रणी तंत्रज्ञान, सांडपाणी प्रक्रिया संयंत्र (STP) आणि सांडपाणी प्रक्रिया संयंत्रे (ETP) द्वारे प्रदूषण कमी करणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे.

भारताच्या राष्ट्रीय नदीबद्दल मनोरंजक तथ्ये - गंगा नदी/गंगा नदी

खालील तक्त्यामध्ये भारताच्या राष्ट्रीय नदीबद्दल काही मनोरंजक आणि संबंधित तथ्यांचा उल्लेख आहे:

भारताची राष्ट्रीय नदी - MPSC साठी तथ्ये

भारताची राष्ट्रीय नदी गंगा भारत आणि बांगलादेशमधून वाहते

ही नदी हिमालयातून, गंगेच्या मैदानातून वाहते आणि बंगालच्या उपसागरात जाते

भारतीय परंपरा आणि संस्कृतीत, गंगा नदीला देवी गंगा म्हणून ओळखले जाते

पापमुक्तीसाठी गंगा नदीत स्नान करावे लागते, अशी श्रद्धा आहे. ते मोक्षाचे पुढे मार्गक्रमण करते, असे भारतीय संस्कृतीत मानले जाते

गंगा नदीच्या किनारी अनेक पवित्र स्थाने आहेत:

- गंगोत्री
- हरिद्वार
- प्रयागराज
- वाराणसी
- काली घाट

थायलंडच्या 'लॉय क्राथॉन्ग' नावाच्या सयामी सणामध्ये गंगा देवीची प्रार्थना करण्यासाठी जलमार्गात मेणबत्त्या तरंगण्याची परंपरा समाविष्ट आहे.

हिंदू गंगा नदीला सर्व नद्यांमध्ये पवित्र मानतात

ऋग्वेद या चार वेदांपैकी या एका वेदात गंगेचा उल्लेख आहे.

विविध सरपटणारे प्राणी आणि सस्तन प्राणी गंगा नदीत त्यांचे निवासस्थान शोधतात:

- घारील
- भारताचा राष्ट्रीय जलचर प्राणी - गंगा नदी डॉल्फिन

भागीरथी नदीच्या नावाने गंगोत्री नदी हिमनदीपासून सुरू होते.

गंगा नदीचे पाच संगम पवित्र मानले जातात आणि ते आहेत:

1. विष्णुप्रयाग - धौलीगंगा अलकनंदाला मिळते.
2. नंदप्रयाग - मंदाकिनी नदी मिळते
3. कर्णप्रयाग - पिंडर नदी जोडते
4. रुद्रप्रयाग - मंदाकिनी नदी मिळते
5. देवप्रयाग - भागीरथी नदी आणि अलकनंदा नदी गंगा नदी बनते

घागरा नदी ही गंगा नदीची सर्वात मोठी उपनदी आहे

टीप: नदीच्या आकारमानाच्या संदर्भात ते सर्वात मोठे आहे

ब्रह्मपुत्रा नदीसह गंगेच्या गाळाने भरलेल्या प्रवाहाने गंगा डेल्टा तयार होतो जो जगातील सर्वात मोठा डेल्टा आहे.